

Comhairle Ceantair an Iúir, Mhúrn agus an Dúin

Straitéis na Gaeilge 2023-2027

Newry, Mourne and Down District Council

Irish Language Strategy 2023-2027

Clár an Ábhair

Intreoir	3
Creat Straitéiseach – Misean, Fís agus Luachanna	3
Cuspóirí Straitéiseacha	4
Creat an tSoláthair	4
Struchtúr agus Rialachas	5
Monatóireacht agus Athbhreithniú	5
Plean Gníomhaíochta	6

1. Intreoir

Aithníonn Comhairle Ceantair an Iúir, Mhúrn agus an Dúin gur dlúthchuid lárnach de chreatlach cultúrtha, oidhreacht agus féiniúlacht an cheantair í an Ghaeilge. Tá pobal Gaeilge láidir méadaitheach ina chónaí, ag obair, ag cuartaíocht agus ag bualadh le chéile i gceantar na Comhairle.

Tá an Chomhairle fós tiomanta do na cuspóir atá leagtha amach i bPolasaí Dátheangachais na Comhairle agus cuireadh na struchtúir riachtanacha i bhfeidhm le cinntiú go mbeidh rath agus bláth inbhuanaithe ar an Ghaeilge agus ar an Ghaelphobal.

Ag tógáil ar Straitéis na Gaeilge 2020-2023, tá Straitéis na Gaeilge forbartha againn don tréimhse 2023-2027. Leagann an Straitéis (2023-2027) amach go leanfaidh an Chomhairle leis:

- an Ghaeilge a mhéadú i gcomhlíonadh a cuid feidhmeanna
- an Ghaeilge a úsáid ina cuid cumarsáide leis an phobal agus le páirtithe leasmhara; agus
- an Ghaeilge a fhorbairt, a chur chun cinn agus a chothú fud fad an cheantair.

2. An Creatchlár Straitéiseach – misean, fíis agus luachanna

Tá misean na Comhairle i ndá chuid:

- ***Comhshaol tacúil a chruthú do ghnáth-úsáid na Gaeilge i riarachán inmheánach na Comhairle agus ina cuid gnóthaí le comhlachtaí poiblí eile agus an pobal iad féin.***
- ***Caighdeáin cothromaíochta deiseanna a neadú, dul i ngleic le constaicí maidir le heolas agus seirbhísí, forbairt na Gaeilge a chur chun cinn, agus ceannasaíocht a léiriú le freastail ar riachtanais léirithe de chuid na bpobal Gaeilge atá ann cheana, chomh maith leo siúd atá ag teacht chun cinn.***

Is í fíis na Comhairle do Straitéis na Gaeilge 2023-2027:

- ***Comhshaol tacúil inbhuanaithe a chruthú d'úsáid agus d'athghiniúint na Gaeilge sa saol poiblí, pearsanta, eacnamaíochta agus pobail.***

Ar mhaithe leis na cuspóirí seo a bhaint amach, glacann muid treoir ó na cúig bunluachanna atá aitheanta i bPlean Corparáide na Comhairle 2023-2027:

- **Comhoibriú:** Oibreoidh muid i gcomhpháirtíocht le daoine eile
- **Freagrúil:** Éisteach muid le dearcthaí achan duine agus freagróidh muid go

hoscailte agus go dearfach iad

- **Comhpháirtíocht:** Oibreoidh muid i gcomhpháirtíocht le cónaitheoirí agus baill foirne le riachtanais a mheas agus lenár gcuid seirbhísí a fheabhsú
- **Inmharthanacht:** Déanfaidh muid ár seirbhísí a nua-choiriú agus a nuáil chun an ceantar a fhorbairt don ghlúin seo agus do na glúnta atá amach romhainn; agus,
- **Trédhearcacht:** Déanfaidh muid ár gcinntí agus leithdháileadh acmhainní go hoscailte agus tiocfaidh an t-eolas dóibh ó fhianaise neamh-chlaonta.

3. Cuspóirí Straitéiseacha

Is iad an dá chuspóir straitéiseacha de chuid Straitéis na Gaeilge 2023-2027 ná:

Cuspóir Straitéiseach a 1: Forbairt na Gaeilge laistigh de Chomhairle Ceantair an Iúir, Mhúrn agus an Dúin agus an ceantair é féin a éascú, a chumasú agus a spreagadh.

Cuspóir Straitéiseach a 2: Teagmháil éifeachtúil a dhéanamh le Pobal na Gaeilge chun ábaltacht an phobail a neartú, comhoibriú agus comhpháirtíocht a spreagadh agus deiseanna maoinithe a aithint.

4. Creat an tSoláthair

4.1 Ionas go mbainfear an dá chuspóir straitéiseacha amach, bainfaidh muid úsáid as:

- **Gníomhartha dearfacha:** na mionsonraí agus scála na ngníomhartha
- **Measúnú feidhmíochta:** ag léiriú a éifeachtaí is atá an straitéis ag baint amach na spriocanna atá leagtha amach
- **Torthaí:** na hathruithe a tharlóidh mar thoradh ar an ghníomh
- **Freagracht:** cé atá freagrach as an ghníomh a chur i gcrích
- **Amscála:** cén uair a chuirfear an ghníomh i gcrích

Tagann na gníomhartha i dtaca le Plean Corparáide na Comhairle, agus an Polasaí Dátheangachais; le húsáid na Gaeilge agus an Bhéarla i gceantar na Comhairle a éascú agus a spreagadh trí:

- rochtain ar sheirbhísí agus eolas a mhéadú de réir a chéile;
- chumas phobal na Gaeilge a mhéadú, rannpháirtíocht chathartha a mhéadú, comhoibriú agus comhpháirtíocht a spreagadh;
- inbhuanaitheacht agus inmharthanacht earnáil phobal na Gaeilge a fheabhsú;
- theagmháil agus líonrú a fhorbairt idir na pobail Gaeilge agus na hEarnálacha Reachtúla agus Deonacha;

- leithdháileadh buiséid cuí, mhonatóireacht, mheasúnú agus athbhreithniú.

5. Struchtúr agus Rialachas

Tá Aonad na Gaeilge sa Chomhairle freagrach as ucht Straitéis na Gaeilge a chur i bhfeidhm. Tá an t-Aonad mar chuid de Rannóg Polasaí Corparáide sa Roinn Pleanála Corparáide agus Polasaí, atá faoi Stiúrtóireacht Seirbhísí Corparáide na Comhairle.

Tá ról lárnach ag an Ghrúpa Oibre Traspháirtí um Straitéis na Gaeilge maidir le cur i bhfeidhm Straitéis na Gaeilge a phlé agus a mheas. Níl an t-údarás ag an Ghrúpa Oibre Traspháirtí um Straitéis na Gaeilge cinntí a dhéanamh, ach amháin moltaí a thabhairt. Cuirtear na moltaí a thagann ón Ghrúpa seo faoi bhráid Choiste Straitéise, Polasaí agus Acmhainní na Comhairle.

6. Monatóireacht agus Athbhreithniú

Ullmhófar tuairiscí gach sé mhí agus cuirfear faoi bhráid Ghrúpa Oibre Traspháirtí um Straitéis na Gaeilge iad.

Déanfar athbhreithniú bliantúil ar Straitéis na Gaeilge le deimhniú go bhfuil na gníomhartha agus an buiséad bainteach léi go fóill ábhartha agus cuí.

Aidhm Straitéiseach a 1		An Ghaeilge a chothú agus a ghríosú go himmheánach i gComhairle Ceantair an Iúir, Mhúrn agus an Dúin, agus sa cheantar féin		
Gníomh dearfach	Measúnú feidhmíochta	Torthaí	Freagracht	Amscála
1.1 Seirbhísí lárnacha Gaeilge a chur ar fáil trí Aonad na Gaeilge (AnaG)	Na soláthairtí: - Aistriúchán & Ateangaireacht - Comhairle & Tacaíocht - Taighde faoi: Comharthaíocht / Ainmniú sráide & eastát tithíochta - Uasdátú ar an acmhainn logainmneacha - Clár le feasacht agus tuiscint i leith na Gaeilge a ardú - Clár Sheachtain na Gaeilge	Bunseirbhísí Gaeilge á gcur ar fáil don Chomhairle, gach Roinn agus Seirbhís, chomh maith leis an phobal An Ghaeilge agus Aonad na Gaeilge á gcur chun cinn go dearfach agus dearchtaí i leith na Gaeilge a fheabhsú Cur le tuiscint agus eolas i leith an Pholasaí Dátheangeachais, Gnásanna agus Treoirínte	Aonad na Gaeilge (AnaG)	Croí-obair leanúnach an Aonaid (AnaG)
1.2 Córas soiléir agus treoirínte a fhorbairt agus a reáchtáil i dtaca le haistriúchán chaipéisí corporáideacha, comharthaíochta, srl	- Pacáiste ríomhfhoghlama a fhorbairt do bhaill foirne - Cur i láthair ar an chóras a dhéanamh ar Teams le hachair ama á bplé mar chuid dó - An seoladh rphoist ILtranslation@nmandd.org a chruthú - Bogearraí aistriúcháin a cheannach agus a úsáid	Tuiscint níos fearr a chothú ar an phróiseas aistriúcháin Dea-thionchar ar chaidrimh le ranna eile trí chumarsáid éifeachtach Ardú in éifeachtúlacht agus cruinneas sa phróiseas aistriúcháin	Aonad na Gaeilge (AnaG) TF Foireann Foghlama agus Forbartha	Eanáir 2024
1.3 Pacáiste ríomhfhoghlama ar fheasacht teanga. Straitéis	Líon na ndaoine ag glacadh seisiún eolais / traenála ar: - Fheasacht teanga - Samplaí dea-chleachtais	Aonad na Gaeilge ag cur an Ghaeilge chun cinn i Seirbhísí na Comhairle / constaicí i leith na teanga a shárú	AnaG TF Foireann Foghlama agus	Leanúnach Athbhreithniú ar an

na Gaeilge de chuid na Comhairle, Polasaí Dátheangachais, Gnásanna agus Treoiríntí d'fhostaithe na Comhairle Athbhreithniú ar an Pholasaí Dátheangachais, Gnásanna agus Treoiríntí d'fhostaithe na Comhairle	trasna na heagraíochta 2 cheardlann ar a laghad gach bliain ar an Pholasaí Dátheangachais & Gnásanna agus Treoiríntí Polasaí Dátheangachais Athbhreithnithe Gnásanna do chuid an Pholasaí Dátheangachais athbhreithnithe Treoiríntí athbhreithnithe d'úsáid na Gaeilge i gComhairle Ceantair an Iúir, Mhúrn agus an Dúin	Tabhairt faoi leanúnach maidir le cur chun cinn na Gaeilge i measc seirbhísí na Comhairle Caighdeán seasmhach i leith soláthar seirbhísí, ag teacht le treoiríntí Bhranda Corparáideach Treoiríntí d'fhostaithe na Comhairle	Forbartha	Pholasaí Dátheangachais, Gnásanna agus Treoiríntí d'fhostaithe na Comhairle le déanamh Eanáir 2025
1.4 An Ghaeilge a phríomhshruthú i leith pleananna straitéiseacha agus ghnó, chomh maith le socruithe oibríochta le béim faoi leith ar sheirbhísí a mbíonn ag plé go díreach leis an phobal	Cruinnithe le Stiúrthóireachtaí / réimse seirbhísí Sonraí na leasuithe / Líon na gclár atá curtha in ord tosaíochta Cruinnithe le hOifigigh Toghcheantar (DEA)	An dátheangachais a phríomhshruthú go himmheánach i bhfeidhmeanna na Comhairle, agus é seo a bhaint amach go forásach ag úsáid acmhainní atá inacmhainne An Ghaeilge a dhéanamh níos so-fheicthe agus á cur chun cinn ag leibhéal sholáthar seirbhíse	AnaG Freagracht chomhroinnte ag na Stiúrthóireachtaí cuí	Ongoing
1.5 Suíomh idirlín agus meáin shóisialta a fhorbairt agus a chaomhnú	Suíomh idirlín agus meáin shóisialta dátheangach atá ag feidhmiú	Suíomh idirlín agus meáin shóisialta na Comhairle a fhorbairt, agus é seo a bhaint	AnaG Freagracht chomhroinnte	Márta 2021

• Ascnamh sonraí • Ábhar Gaeilge ar shuíomh agus meáin shóisialta na Comhairle a chur i dtús áite, modhnóireacht a dhéanamh air agus é a uasdhátú • Tá Aonad na Gaeilge a chur leis an suíomh atá ann le heolas ar AnaG agus na seirbhísí cuí chomh maith le nasc chuig Stráitéis na Gaeilge agus an eolas cuí	Líon na bpostálacha dátheangacha (Gaeilge / Béarla) ar chainéil na Comhairle	amach go forásach ag úsáid acmhainní atá inacmhainne Ag feidhmiú agus ag freastal ar riachtanais pobail na Gaeilge sa cheantar agus níos faide i gcéin	ag na Stiúrthóireachtaí cuí	
1.6 Clár Imeachtaí a fhorbairt i éineacht leis an Roinn Cumarsáide agus Margaíochta, na hIarsmalanna, na hIonaid Phobail agus na hIonaid Ealaíon	Leabhrán eolais ar imeachtaí agus ábhar Gaeilge atá le teacht a fhoilsiú agus scaipeadh Bolscaireacht a dhéanamh ar ábhar agus imeachtaí i bhfad roimh na himeachtaí	An Ghaeilge a dhéanamh níos so-fheicthe agus ar shuíomh agus chainéil mheán sóisialta na Comhairle Daoine a mhealladh isteach in ionaid de chuid na Comhairle chun sult a bhaint as imeachtaí Gaeilge / dátheangacha	AnaG Iarsmalanna Cumarsáid & Margaíocht Foireann Ealaíon agus Imeachtaí Foireann Rannpháirtíocht sa Phobal	Clár le seoladh i Márta 2023

1.7 Ullmhú do reachtaíocht i leith na Gaeilge	Cruinnithe le príomh-eagraíochtaí na Gaeilge – teagmháil rialta le Conradh na Gaeilge maidir leis an fhorbairt reachtaíochta Cruinnithe le hOifigigh Gaeilge i gComhairlí Áitiúla eile le cúrsaí a phlé agus eolas a dhéanamh dár gcuid ullmhucháin féin	A hullmhaithe is atá an Chomhairle dá gcuirfeadh Acht na Gaeilge i bhfeidhm i rith tréimhse na straitéise seo	AnaG Polasaí Corparáideach Conradh na Gaeilge Comhairlí Áitiúla eile	Go leanúnach
1.8 Tuairiscí monatóireachta gach sé mhí le dul faoi bhráid Ghrúpa Oibre Tras-Pháirtí um Straitéis na Gaeilge	Tuairiscí monatóireachta déanta	Monatóireacht a dhéanamh ar Straitéis na Gaeilge, chomh maith le hathbhreithniú agus measanú	AnaG / Polasaí Corparáideach	Gach sé mhí le linn na straitéise
1.9 Forbairt acmhainne agus traenáil i leith na Gaeilge d'fhostaithe agus Bhaill Tofa: • Conair Fhorbairt Ghairmiúil i leith na Gaeilge á bunú ag Acmhainní Daonna d'fhostaithe agus Bhaill Tofa; • Tacaíocht forbartha leanúnach a chur ar fáil do rannóga na Comhairle maidir le cur i bhfeidhm Polasaí Dátheangachais	Scileanna sa Ghaeilge á dtairscint mar dheis don fhorbairt fhoghlama agus ghairmiúil – mar threoirscéim ar dtús agus ag forbairt go líon daoine níos airde Líon na ndaoine a bhfreastalaíonn Pacáiste r-fhoghlaim a fhorbairt	Breisiú i dtaca le scileanna agus eolas na bhfostaithe Fostaithe a bheith níos ábalta Polasaí Dátheangachais de chuid na Comhairle a chur i bhfeidhm agus a phríomhshruthú i bhfeidhmeanna na Comhairle chomh maith le trí rólanna Rannpháirtíocht sa Phobal	AnaG Oifigeach Oiliúna & Forbartha in Acmhainní Daonna IT	Curtha ar fáil agus athbhreithnithe go bliantúil i rith tréimhse na Straitéise Aibreán 2024 nó

de chuid na Comhairle agus gnásanna a bhaineann leis; • Cur chuige traidisiúnta, chomh maith le ríomhfhoghlaim • Treoirscéim le 10 bhfostaí ar dtús agus ag forbairt go grúpa 20				roimhe sin
2.0 Prionsabail inchosanta neamh-chlaonta maidir le scileanna Gaeilge a chur i bhfeidhm mar chuid de phróisis earcaíochta agus roghnúcháin	Líon na bpost a chuireann an Ghaeilge mar chritéar riachtanach nó inmhianaithe	Breisiú i dtaca le scileanna agus eolas na bhfostaithe Seirbhís níos fearr do phobal na Gaeilge	Acmhainní Daonna AnaG Polasaí Corparáideach	Leanúnach
2.1 Leanstan le léarscáiliú Infreastruchtúr Phobal na Gaeilge	Comhtháthú léarscáil infrastructúir na Gaeilge le freastal ar fhorbairt phobal na Gaeilge Comhoibriú leis an Fhoireann Fhianaise agus Taighde chun léarsáiliú Infrastructúr Phobal na Gaeilge a fhorbairt mar ghraifíc eolais a bhfuil logaimneacha leagtha amach air go dátheangach	Breisiú i dtaca le hInfrastructúr Phobal na Gaeilge Feabhsú i dtaca le comhionannas deiseanna do chónaitheoirí ar mhaith leo rochtain a bheith acu ar sheirbhísí Gaeilge fud fad an phobail	AnaG Rannpháirtíocht Pobail	Leanúnach
2.2 Athbhreithniú ar Straitéis na Gaeilge 2023 - 2027	Athbhreithniú ceithre bliana ar Straitéis na Gaeilge	Monatóireacht, athbhreithniú agus measúnú ar Straitéis na Gaeilge 2023-2027 agus Straitéis na Gaeilge nua a fhorbairt	AnaG Polasaí Corparáideach	Samhain 2026 – Aibreán 2027

Aidhm Straitéiseach a 2	Teagmháil éifeachtúil a dhéanamh le Pobal na Gaeilge le hacmhainn an phobail a neartú, comhoibriú agus comhpháirtíocht a spreagadh agus deiseanna maoinithe a aimsiú			
Gníomh dearfach	Measúnú feidhmíochta	Torthaí	Freagracht	Amscála
2.1 Tacú le forbairt leanúnach d'Fhóram an Dúin & Oiriaila in earnáil phobail na Gaeilge i gceantar na Comhairle	Méid na gcrúinnithe de chuid an Fhórait Líon na ndaoine i láthair Líon na ngrúpaí i láthair	Borradh ar rannpháirtíocht pobail i leith ceisteanna tábhachtacha Fás ar inbhuanaitheacht eagraíochtaí pobail Gaeilge	AnaG	Leanúnach
2.2 Clár Scéim Chúnamh Airgeadais Gaeilge a chur i bhfeidhm	Líon na n-iarratasóirí Líon na n-iarratasóirí rathúla	Forbairt agus athnuachan Phobal na Gaeilge, agus cúnamh airgeadais a úsáid le rannpháirtíocht sa Ghaeilge a spreagadh trí: a) Tionscnaimh a chothaíonn acmhainn an phobail, meantóireacht, agus obair dheonach a fhorbairt. Táthar ag súil go spreagfaidh sé seo comhoibriú idir na pobail Ghaeilge atá forbartha agus pobail Ghaeilge nua, nó atá go fóill ag fás agus ag forbairt, chun	Aonad na gClár AnaG	Go bliantúil

		acmhainní a roinnt, líonraí a neartú agus obair dheonach a spreagadh. b) Tionscnaimh phobail rannpháirteachas a fhorbraíonn caidreamh dearfach, a mhéadaíonn tuiscint agus feasacht teanga, a théann i ngleic le tuairimí agus a spreagann meas don Ghaeilge.		
2.3 Aird a tharraingt ar dheiseanna maoinithe eile do ghrúpaí Gaeilge seachas scéimeanna na Comhairle	Líon na ndeiseanna maoinithe eile, nach ón Chomhairle iad, a tharraingítear aird orthu	Tacaíocht a chur ar fáil d'iarraitasóirí atá in ann cur isteach ar dheiseanna maoinithe nach ón Chomhairle iad	AnaG Eagraíochtaí seachtracha maoinithe	Go leanúnach
2.4 Scéim Sparánachta na Gaeilge a chur i bhfeidhm Córas ríomhbhainistithe a fhorbairt	Méid na n-iarraitas Líon na n-iarraitasóirí rathúla Méid bronnta Méid ama a ghlahtar chun iarraitais agus éilimh a phróiseáil	Tacaíocht curtha ar fáil do dhaoine a gcuid scileanna Gaeilge a fheabhsú trí sparánachtaí a chur ar fáil le freastal ar chúrsaí Gaeilge, ina measc coláistí Gaeltachta, dianchúrsaí agus cúrsaí triú leibhéal Córas iarraitais SSNG a nuachóiriú, agus mar sin ag seachaint meancóga agus moilleanna i bpróiseáil iarraitas agus éileamh.	AnaG IT	Go Bliantúil Eanáir 2024
2.5	Méid na scoileanna a n-oibrítear	Caidrimh fhiúntacha curtha ar	AnaG	Go

Comhoibriú díreach leis an earnáil oideachais, chomh maith le trí Chumann na bhFiann (eagraíocht a n-oibríonn go díreach le daoine óga)	leo Líon na ndaltaí ag freastal ar cheardlanna Líon na gclubanna óige a bhunaítear	bun agus caomhnaithe leis an earnáil oideachais Tacaíocht á tabhairt don earnáil dheonach trí dheiseanna do dhlathaí scoile a chur chun cinn	Earnáil oideachais	leanúnach
2.6 Imeachtaí agus ábhar físe (ar na meáin shóisialta) a fhorbairt agus a chur chun cinn trí Chlár Imeachtaí	Líon na n-imeachtaí sa Chlár Imeachtaí Líon na sraitheanna físe á roinnt go bliantúil agus á gcur i gcartlann ar líne Líon na n-ionaid de chuid na Comhairle atá bainteach leis an Chlár Imeachtaí Líon amharc agus rannta ar na meáin shóisialta	Ábhar Gaeilge a bheith níos sofheicthe ar líne Tionchar dearfach ag an Chomhairle ar an phobal trí fheasacht teanga agus téamaí san ábhar físe á roinnt Margaíocht éifeachtach á déanamh tríd an ábhar físe a chur ar scáileán: seisiúin “ceist agus freagra” Úsáid níos mó á baint as ionaid de chuid na Comhairle	ILU Foireann na n-iarsmalanna agus na n-áiseanna cuí IT Cumarsáid agus Margaíocht	Seoladh an Chláir Imeachtaí – mí an Mhárta 2023 Imeacht deiridh – Márta 2025